

Heleen de Coninck *Overheid aan zet bij vergroening*

Overheid aan zet bij vergroening

Door **Heleen de Coninck**

Universitair hoofddocent innovation studies aan de Radboud Universiteit Nijmegen & fellow bij de WBS

De participatiemaatschappij is ook doorgedrongen in duurzaamheidsland. Buurtgenoten verenigen zich in energiecollectieven. Bedrijven zetten zich in voor de bio-economie. Allerlei samenwerkingsverbanden willen een 'circulaire economie' bewerkstelligen. Prachtig, dat dit aan de gang is. Maar er is een keerzijde, waar de PvdA zich in haar verkiezingsprogramma rekenschap van moet geven als de partij van duurzaamheid een serieus programmapunt wil maken.

Het effect van al die initiatieven van onderaf is geweldig. De duizenden mensen die deel uitmaken van dergelijke initiatieven vinden voldoening in de activiteiten. We vestigen onze hoop erop dat deze mensen, vaak vrijwilligers, navolging krijgen en dat de initiatieven zich als een olievlek zullen uitbreiden over het land. We hopen dat de initiatieven de kiem leggen voor een veel bredere beweging en uiteindelijk leiden tot een duurzame samenleving.

Hoe meer mensen bezig zijn met duurzaamheid, des te beter. Initiatieven buiten de overheid om, vanuit de samenleving, of ze nu uit de private sector komen of van individuen: ze worden gretig toegejuicht door de politiek. Terecht (helaas niet altijd succesvol) worden de barrières die deze initiatieven tegenkomen zoveel mogelijk geslecht. De overheid ziet zichzelf in toenemende mate als matchmaker, als facilitator, voor de voorlopers, en denkt dat zo de grote massa automatisch wel volgt.

Helaas is dit ijdele hoop. Net als bij andere beleidsterreinen, zoals de zorg, schuilt er een gevaar in een dergelijke houding: het gevaar van gemakzucht bij de overheid. Het feit dat verschillende partijen uit de samenleving ini-

tiatieven ontplooiën, ontslaat de overheid niet van de verplichting om te leiden, richting te geven en om soms impopulaire beslissingen te nemen in het algemeen belang. De overheid moet, op een democratische manier en in lijn met de tijdsgeest, paternalistisch en betuttelend durven te zijn.

Met alleen maatschappelijk initiatief komen we er niet

De initiatieven op energiegebied zijn niet terug te zien in energie- of emissiecijfers, en die op het gebied van de circulaire economie niet in de afvalcijfers. Hun effect is op het moment verwaarloosbaar. Wat wel heeft geholpen om het energiegebruik te beperken en om materiaalstromen te verduurzamen? Normen en belastingen van overheidswege. De duurzame olievlek breidt zich uit in de samenleving, maar veel te langzaam. Er komen steeds meer initiatieven, maar slechts enkele slagen erin om lokaal kritische massa te bereiken, laat staan nationaal iets uit te richten.

Waarom zal de participatiesamenleving alleen niet leiden tot verduurzaming? Drie redenen. Ten eerste zijn veel emissies niet afkomstig van kleinere bedrijven of consumenten, maar van grote bedrijven. Individuen overzien zelden hoe hun gedrag milieueffecten veroorzaakt, en kunnen er dus ook niet naar handelen. Ten tweede is het deel van de bevolking dat gemotiveerd is om zich actief voor duurzaamheid in te spannen klein. Ten derde moeten voor de oplossingen van de meest ingewikkelde problemen systemen veranderen, wat alleen mogelijk is door collectieve actie. Initiatieven van onderaf krijgen dat gewoon niet voor elkaar.

Kitty van der Heijden *Van vrome voornemens naar duurzame daadkracht*

Willen we dat duurzaamheidsinitiatieven van onderaf meer dan druppels op een gloeiende plaat worden, dan hebben we een verlichte, dappere en richtinggevende overheid nodig. Een overheid die burger- en bedrijfsinitiatieven aanmoedigt maar die vooral ook aangeeft welk gedrag niet meer kan, en die scherpe normen en standaarden stelt waar dat nodig is.

De initiatieven en de overheid hebben elkaar nodig; zonder steun vanuit een beweging

in de maatschappij geen vergaand duurzaamheidsbeleid, en zonder duurzaamheidsbeleid zal een maatschappelijke beweging irrelevant blijven. Alleen als het PvdA-programma geloofwaardig kan maken dat die maatschappelijke beweging en de overheid elkaar weten te versterken, hebben we kans dat de versnipperde initiatieven samengroeien tot een breedgedragen publieke beweging. Pas dan kunnen we robuuste vooruitgang boeken richting een duurzame samenleving.

Van vrome voornemens naar duurzame daadkracht

Door **Kitty van der Heijden**

Directeur van de Europese vestiging van het World Resources Institute

Op 21 april 2016 opende Nederland een nieuwe kolencentrale op de Maasvlakte. Samen met twee andere grote nieuwe kolencentrales in Nederland stoot deze centrale ruim 12 miljoen ton CO₂ uit: ongeveer evenveel als de vijf oudere kolencentrales die dicht moeten volgens het Nationaal Energieakkoord. Tegelijkertijd is er van de geplande opslag van CO₂ niks terechtgekomen. Met een prijs van € 5 per ton CO₂ blijft het goedkoper het broeikasgas de atmosfeer in te slingeren.

Twee dagen na de ceremonie in Rotterdam ondertekende Nederland net als de overige 27 EU-lidstaten de klimaatovereenkomst tijdens een ceremonie van de Verenigde Naties. Om de mondiale opwarming te beperken tot 1,5°C zal de uitstoot van broeikasgassen sterk omlaag moeten, vinden de ondertekenaars. Niet echt verstandig om stoïcijns door te gaan met het opwekken van fossiele brandstoffen dus.

Het tekent de schizofrenie van de politiek. Tijdens de afgelopen verkiezingen in Nederland speelden klimaat en milieu geen enkele rol. In twee decennia ruilde Nederland – met een schamele 5% hernieuwbare energie, een beschamend hoge uitstoot in de bebouwde omgeving en een onaanvaardbaar hoge ecologische voetafdruk – de positie van koploper in voor die van hekkensluiter.

2017 biedt een kans het tij te keren. Met de deadline in 2020 moeten we geen stappen zetten, maar zevenmijlslarzen aantrekken. In 2018 zijn de eerste ‘terugkomdagen’ van Parijs. Neemt Nederland het voortouw op weg naar een CO₂-neutrale economie – of worden we tijdens deze *facilitative dialogue* als smerigste jongetje van de klas in de hoek gezet?

De vervuiler betaalt

Economen, klimaatdeskundigen en gedragswetenschappers zijn het erover eens: het beprijzen van broeikasgasemissies is het effectiefste en efficiëntste instrument om uitstoot terug te dringen. Door maatschappelijke lasten zoals schade aan gezondheid en natuur